

ارث پیامبران

کلیدواژه: ارث ، پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله، صدقه ، اهل‌سنت.
پرسش: نکات مهمی که در حدیث منقول در کتب مختلف **اهل‌سنت** از **پیامبر اسلام** - صلی‌الله‌علیه‌وآله - که می‌فرماید: «ما پیامبران ارثی از خود به یادگار نمی‌گذاریم، و آنچه از ما بماند به عنوان صدقه در راه خدا مصرف شود.» وجود دارد، چیست؟
پاسخ: این حدیث از جهات مختلفی قابل نقد و بررسی است؛ ولی آنچه در حوصله این مجال می‌گنجد، امور زیر است:

فهرست مندرجات

- ۱- بررسی حدیث مزبور از جهات مختلف
 - ۱.۱ - ۱.۱ ناسازگاری این حدیث با متن قرآن
 - ۱.۱.۱ - نمونه‌هایی از آیات قرآن کریم
 - ۱.۱.۲ - عام بودن آیات ارث در قرآن کریم
 - ۱.۲ - ۲. معارض بودن این حدیث با روایات دیگر
 - ۱.۲.۱ - روایتی در سیره حلبی
 - ۱.۲.۲ - طرح یک شبهه
 - ۱.۲.۳ - پاسخ به شبهه فوق
 - ۱.۳ - ۳. علم و دانش سرمایه اصلی انبیا
- ۲- پانویس
- ۳- منبع

بررسی حدیث مزبور از جهات مختلف

← ۱. ناسازگاری این حدیث با متن قرآن

این حدیث با متن قرآن سازگار نیست و طبق قواعد اصولی که در دست داریم هر حدیثی که موافق «کتاب الله» نباشد، از درجه **اعتبار** ساقط است و نمی‌توان به عنوان حدیث پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - و یا سایر معصومین - علیهم‌السلام - روی آن تکیه کرد.

← نمونه‌هایی از آیات قرآن کریم

در آیات قرآن می‌خوانیم **سلیمان** از **داود** ارث برد، و ظاهر آیه **مطلق** است و **اموال** را نیز شامل می‌شود و در مورد «**یحیی**» و «**زکریا**» می‌خوانیم که از خدا چنین تقاضا می‌کند: «فرزندی به من عنایت کن که از من و از آل **یعقوب** ارث برد.»
۱۱۱ مریم(۱۹)، آیه ۶.

← عام بودن آیات ارث در قرآن کریم

مخصوصاً در مورد «زکریا» بسیاری از **مفسران** روی جنبه‌های مالی تکیه کرده‌اند. به‌علاوه ظاهر آیات «**ارث**» در قرآن مجید **عام** است و همه را شامل می‌شود.

← ۲. معارض بودن این حدیث با روایات دیگر

روایت فوق معارض با روایات دیگری است که نشان می‌دهد **ابوبکر** تصمیم گرفت «**فدک**» را به «فاطمه» - سلام‌الله‌علیها - بازگرداند؛ ولی دیگران مانع شدند؛ چنان‌که در «سیره حلبی» می‌خوانیم:

« **فاطمه** دختر پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - نزد ابوبکر آمد؛ درحالی‌که او بر **منیر** بود. گفت: ای ابوبکر! آیا این در کتاب خداست که دختری از تو ارث ببرد و من از پدرم ارث نبرم، ابوبکر گریه کرد و اشکش جاری شد. سپس از منبر پایین آمد و نامه‌ای دایر به واگذاری فدک به فاطمه - سلام‌الله‌علیها - نوشت؛ دراین‌حال **عمر** وارد شد، گفت: این چیست؟ گفت: نامه‌ای نوشتم که **میراث** فاطمه - سلام‌الله‌علیها - را از پدرش به او واگذارم. عمر گفت: اگر این کار را کنی از کجا هزینه **نبرد** با دشمنان را فراهم می‌سازی؛ درحالی‌که **عرب** بر ضد تو **قیام** کرده است؟ سپس عمر نامه را گرفت و پاره کرد!»
[۱] سیره حلبی، ج ۳، ص ۳۶۱.

←← طرح یک شبهه

چگونه ممکن است نهی صریحی از پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - باشد و ابوبکر به خود جرئت مخالفت را بدهد؟ و چرا عمر استناد به نیازهای جنگی کرد و استناد به روایت پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - نمود؟

←← پاسخ به شبهه فوق

بررسی دقیق روایت فوق نشان می‌دهد که مسئله نهی پیامبر - صلی‌الله‌علیه‌وآله - مطرح نبوده، مهم در اینجا مسائل سیاسی روز بوده است، و همین‌ها است که **انسان** را به یاد گفتار **این‌ابی‌الحدید** دانشمند معتزلی می‌اندازد، می‌گوید: از استادم «علی بن فارقی» پرسیدم: آیا فاطمه - سلام‌الله‌علیها - در ادعای خود راست می‌گفت؟ پاسخ داد: آری؛ گفتم: پس چرا ابوبکر فدک را به او نداد، با اینکه وی را **صادق** و **راستگو** می‌شمرد؟ استادم تبسم پر معنایی کرد و سخن لطیف و زیبایی گفت، با اینکه او عادت به مزاح و شوخی نداشت؛ گفت: «اگر امروز فدک را به ادعای فاطمه - سلام‌الله‌علیها - به او می‌داد، فردا می‌آمد و **خلافت** را برای همسرش ادعا می‌کرد! و ابوبکر را از مقامش متزلزل می‌ساخت و او نه عذری برای بازگو کردن داشت و نه امکان موافقت!»
[۲] **این‌ابی‌الحدید**، شرح نهج‌البلاغه، ج ۱۶، ص ۲۸۴.

← ۳. علم و دانش سرمایه اصلی انبیا

روایت معروفی از **پیامبر** - صلی‌الله‌علیه‌وآله - در بسیاری از کتب اهل سنت و شیعه آمده است که «**الْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ**»؛ **دانشمندان، وارثان پیامبرانند** و نیز از پیامبر گرامی **اسلام** - صلی‌الله‌علیه‌وآله - نقل شده که «**إِنَّ الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُورَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا**»؛ **پیامبران درهم و دیناری از خود به یادگار نگذارند**». از مجموع این دو **حدیث** چنین به نظر می‌رسد که هدف اصلی این بوده که روشن سازند افتخار **انبیا** و سرمایه اصلی آنها **علم** و **دانش** بوده است، و مهمترین چیزی که از خود به یادگار گذاشتند، برنامه **هدایت** بود و کسانی که سهم بیشتری از علم و دانش را بر گرفتند، **وارثان** اصلی پیامبرانند. بی‌آنکه نظر به اموالی داشته باشد که از آنان به یادگار باقی می‌ماند، بعداً این حدیث نقل به معنا شده و سوء تعبیر از آن گردیده و احتمالاً جمله «ما ترکناه صدقه»؛ یعنی هرچه از ما بماند، باید به عنوان صدقه در راه خدا مصرف شود که **استنباط** بعضی از روایت بوده است، به آن افزوده‌اند.

پانویس

۱. ↑ **مریم**(۱۹)، آیه ۶.
۲. ↑ سیره حلبی، ج ۳، ص ۳۶۱.
۳. ↑ **این‌ابی‌الحدید**، شرح نهج‌البلاغه، ج ۱۶، ص ۲۸۴.

منبع

[بانگاه حدیث نت.](#)

رده‌های این صفحه : [بررسی سندی](#) | [حدیث شناسی](#)